

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

Ірини Анатоліївни Кочергіної

«Особливості емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства в родині», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія; історія психології

У нашій країні багато жінок зазнають насильства у своїх родинях, у тому числі – і психологічного, яке виступає значним стресогенним чинником. Тому дослідження особливостей емоційної саморегуляції жінок у зв'язку з пережитим психологічним насильством є досить актуальним. Адже знання цих особливостей може мати практичне значення при розробці програм психологічної допомоги жінкам-жертвам насильства.

Актуальність дисертаційної роботи та її наукова новизна визначаються недостатністю досліджень у вітчизняній та зарубіжній психології щодо вивчення емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства з боку різних членів родини: батьків, сиблінгів, старшого покоління, дітей, чоловіка та його родини. Також актуальність роботи зумовлена значущістю проблеми для вирішення багатьох прикладних завдань, що стосуються психологічної просвіти, психодіагностики, психокорекції у сфері роботи із жертвами жорстокого поводження.

Дисертація І. А. Кочергіної має чітку та логічно узгоджену структуру, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Достатньою є літературна база дослідження, яка включає 261 найменування (із них 89 іноземними мовами). Повний обсяг роботи становить 281 сторінку, основний текст дисертації розміщено на 177 сторінках. Текст дисертації містить 13 рисунків та 24 таблиці. Додатки розміщено на 75 сторінках. Пропорції теоретичних розмірковувань та викладу емпіричного дослідження автором загалом дотримано.

Вступ дисертації містить необхідні компоненти: сформульовано мету дослідження, завдання, що ставила перед собою дисертантка, визначено об'єкт та предмет дослідження, окреслені методологічна та теоретична основа дослідження,

представлені методи дослідження, описана організація та емпірична база дослідження, виокремлено наукову новизну отриманих результатів, визначено їхнє практичне значення, показано, де і як були апробовані та опубліковані результати дисертаційної роботи.

У першому розділі дисертаційної роботи розкрито теоретичні засади дослідження особливостей емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства в родині. Дисертанткою змістовно проведено теоретичний аналіз проблеми саморегуляції особистості з точки зору різних наукових підходів, емоційної саморегуляції та психологічного насильства.

Варто відзначити аргументованість авторських поглядів дисертантки, яка, здійснивши теоретичний аналіз проблеми саморегуляції особистості з позицій діяльнісного, системного, системно-функціонального, когнітивного, мотиваційного та ресурсного підходів, проаналізувавши структуру та компоненти емоційної саморегуляції, розглянувши підходи до проблеми психологічного насильства, вибудувала цілісну теоретичну модель саморегуляції особистості у зв'язку з психологічним насильством. Враховуючи наявні теоретичні дослідження в теоретичній моделі описані зв'язки психологічного насильства, саморегуляції та особистісних наслідків жорстокого поводження. Також виділені компоненти емоційної саморегуляції: самоконтроль, емоційна стійкість, саморозуміння, самоуправління, самостабілізація.

У другому розділі представлено програму організації емпіричного дослідження особливостей емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства в родині. Обґрунтовано доцільність використаного психодіагностичного інструментарію дослідження емоційної саморегуляції жінок, подано опис і результат процесу розробки методики, спрямованої на дослідження психологічного насильства над жінками в родині.

Підібрані діагностичні методи відповідають меті та завданням дослідження. Авторкою охарактеризовано групу досліджуваних жінок, а також представлено емпіричні результати пілотажного дослідження, якісна інтерпретація яких дала змогу описати зв'язок емоційної саморегуляції із психологічним насильством та обрати оптимальний діагностичний інструментарій.

У третьому розділі представлено результати емпіричного дослідження особливостей емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства в родині.

На основі отриманих результатів описано особливості саморегуляції та емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства, та тих жінок, які не мали такого досвіду. Зазначено, що жінки, які були скривджені у родині мають труднощі у сфері саморегуляції поведінки, діяльності та емоцій, зокрема у плануванні власної діяльності та визначенні цілей поведінки, є менш емоційно стійкими. Описано компоненти емоційної саморегуляції жінок: самоконтроль, емоційна стійкість, самоуправління, саморозуміння та емоційний інтелект, що у жінок, які зазнали психологічного насильства в родині є дефіцитарними. Встановлено та описано зв'язки психологічного насильства з боку різних членів родини та особливостей емоційної саморегуляції скривджених жінок. А також виокремлено типи емоційної саморегуляції жінок в ситуації психологічного насильства щодо них в родині – «Адаптивний», «Емоційно нестійкий» та «Спонтанний».

Враховуючи виявлені особливості емоційної саморегуляції, авторкою розроблено рекомендації для психологів, соціальних працівників щодо напрямів психологічної роботи, спрямованої на подолання наслідків психологічного насильства.

Висновки дослідження відповідають поставленій меті та завданням, мають теоретичне та практичне значення.

Однак, варто висловити деякі зауваження та побажання:

1. Доцільно було б розглянути і інші види насильства, які жінка переживала в родині, а також зв'язок психологічного насильства з сімейною ситуацією.

2. Чи було враховано в роботі ранній дитячий та сімейний досвід жінок, які зазнали психологічного насильства з боку чоловіка та його родини, чи можна говорити про певну схильність жінок зазнавати психологічного насильства залежно від цього досвіду?

3. У роботі достатньо детально описані типи емоційної саморегуляції жінок: «Адаптивний», «Спонтанний» та «Емоційно нестійкий». Проте опис останніх двох багато у чому схожий. Варто було б звернути увагу на відмінності між ними.

Зміст дисертації І. А. Кочергіної повністю відображений у авторефераті, який відповідає встановленим вимогам. Найважливіші результати дослідження висвітлено у 8 одноосібних публікаціях, апробовані на низці наукових конференціях та впроваджені у практику.

Дисертація «Особливості емоційної саморегуляції жінок, які зазнали психологічного насильства в родині» відповідає нормативним вимогам МОН України, а її авторка – Кочергіна Ірина Анатоліївна – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.01 – загальна психологія, історія психології.

Офіційний опонент –

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри практичної психології

Київського університету імені Бориса Грінченка

Т.В. Циганчук